

Török és Habsburg. Két csábító és két üldöző. Mohács után Erdély hol ennek, hol annak hatalmában vergődik. A tét nagy, hiszen ennek az országrésznek hihetetlen kincsei vannak. Bányászott aranykincse meghaladta Európa valamennyi nemesérc lelőhelyének vagyonát. Erdélyország a tengeri kijáraton kívül rendelkezett mindennel, ami egy nép gazdagságához és boldog épüléséhez szükséges. A központi hatalom integráló szerepének megszűnése után a keleti és a nyugati hódítók egyaránt szemet vetettek erre a kincses országra. Időről időre voltak nyugodalmas és szép, önálló időszakok is Erdély életében. A magas hegyek járhatatlan rengetegei pedig évszázadokon át megőrizték ember nem látta érintetlenségüket. Dr. Mészáros László fotóművész szép munkájával - Erdély természeti kincsei - sokat tett azért, hogy ez a csodálatos országrész a magyarok számára ne maradjon terra incognita, ismeretlen föld, ismeretlen táj.

- Egy ilyen munka egész embert igénylő feladat. Időt, pénzt és állóképességet kíván.

- Valóban. Azért tudtam végrehajtani ezt a magam vállalta, egész embert kívánó feladatot, mert már nyugdíjas vagyok. Az erdélyi hegycsúcsokat, a Retyezátot, a Bucsecset, a Királykőt, a Radnai havasok csúcsait mind meg kellett másznom, mert csak a Bucsecsen van felvonó, és ha működik is, az sem visz csúcsra.

- Kezdjük a beszélgetést az előzményekkel! Hogy' találkoztál a fotózással?

- A természet iránti rajongásom a gyermekkoromból ered. Sárospatakon nőttem fel, ott is jártam iskolába, a híres református kollégiumba. Ennek az iskolának a szellemisége jóval több pluszt adott ezen a területen is, mint egy átlagos iskola. Már akkoriban szenvedélyemmé vált a növénygyűjtés. Azt talán nem sokan tudják, hogy Kossuth Lajos még a jogot is itt végezte el, és joghallgatóként neki is csodálatos növénygyűjteménye volt. Ezen annyira elálmélkodtam, hogy én is elkezdtem gyűjteni. Olyan jól sikerült, hogy a gyűjteményemet már általános iskolás koromban körbevitték a többi iskolában és a középiskolában, meg a megyében mutogatták, hogy így kell kinéznie egy herbáriumnak. A biológiai alapokat tehát már gyermekkorban megszereztem. Sárospataknál találkozik a Zempléni hegyvidék - amely a Kárpátok egy nyúlványa - a Bodroggal, aminek még megvoltak a holtágai, tehát egy botanikailag csodálatos mesevilág vett körül. 1960 körül már az egyetemen valahogy rákiváncsoztam a fotózásra. A képek addig is nagy hatással voltak rám, a festők közül az impresszionisták művei tetszettek nagyon, és a képi látásom talán jobb az átlagnál.

- A képeiden látszik is ez, némelyik olyan, mintha egy impresszionista festményt látnánk.

- Azokat a pillanatokat keresem, amikor egy különleges impresszió hat rám, és ezt igyekszem visszaadni a képeimmel.

- Milyen géppel kezdted a pályafutásodat?

- Egy FED-2-t vettünk kéz alatt nagyon olcsón.

- Az, ugye a szovjetek egykori Leica koppintása...

- Pontosan. Egy 50 mm-es alapobjektívvel kezdtem. Egy barátom, aki már adjunktus volt, az ő tanszékén volt laboratórium és ott dolgoztam ki a képeimet. Akik megnézték a felvételeimet, mondták, hogy nem olyan megszokott, mindennapi felvételek. Akkoriban

indult nálunk a színes fényképezés, és sose felejttem el, hogy a Vajda Ernő bácsi öreg fákat fotózott csodálatosan, fekete-fehérben, és ő azt mondta, hogy csak így szabad fotózni. De Koffán Károly is a fekete-fehérre beszélt rá. Ifj. Tildy Zoltán volt az, aki színesre dolgozott.

- Bár a Fehér tónál készített felvételei szinte csak fekete-fehérek.

- Igen, és a Pro Natura könyvében szereplők is. Ennek ellenére engem már akkor a színes

fényképezés érdekelt. Elhatároztam, hogy ha lesz elég pénzem, akkor majd színes képeket fogok csinálni. A továbblépésre akkor nyílt lehetőségem, amikor a megyei állatorvosi hivatalnak vettünk egy Yashicamat 124 gépet. Ennek a keresőjébe belenézve, egy új világ nyílt meg előttem. Egészen más volt, lehetett komponálni, így kedvet kaptam a 6x6-os géphez. Volt egy másik kedvtelésem is: orchideákat és broméliákat gyűjtöttem, írtam is ezekről és a fotóimmal együtt leköszölték a Búvár című lapban. 1975-ben Sopronban egy családi kirándulás alkalmával egy szép boldogasszony papucs nevű orchideát lefényképeztem, és olyan jól sikerült, hogy a címlapján megjelent. Ez annyira föllelkesített, hogy tovább kellett lépnem. 1975-ben, amikor már megengedhettem magamnak, vettem egy Hasselblad felszerelést. Akkoriban volt itt egy bemutatójuk - a Hold-felvételeiket állították ki -, és kedvezményesen lehetett vásárolni. Először egy alappal kezdtem, majd egy 100-ast, később pedig egy nagylátószögűt és egy 350-es telét vettem. Végül megvettem a 2000FC-t és ehhez egy 500-asat és egy szuper-nagylátószögűt. Később aztán - amikor vezető beosztásba kerültem -, nem volt időm fotózni, ezért eladtam. A kollégáim viszont biztattak, hogy vétek lenne, ha abbahagynám a fotózást, így aztán áttértem a Nikon-ra: F5-ös és F100-as vázam van. Az utóbbi években kisfilmre, pontosabban Fuji Velvia diára dolgozom.

- Hol kezdted a rendszeres természetfotózást?

- A 70-es évek végén szerettem bele a Hortobágyba. Akkor kezdtem odajárni, de ma is csodálom a pusztát. A feleségem nagyon támogatta ezt a kedvtelésemet, így az összes szabadidőmet erre tudtam áldozni. Volt olyan időszak, hogy több mint egy hónapot töltöttem a Hortobágyon. Ennek meglelt a gyümölcse, elindultam országos pályázatokon, a Nimród Fotóklubban, és több első díjat nyertem. 1990-ben, ArsNaturae címmel jelent meg az első albumom, tekintettel arra, hogy líraian szépnek tartották a képeimet. Az alcíme az volt, hogy Magyarország védett tájai és élővilága. 1998-ban pedig A puszta címmel megjelent egy fotóalbumom a Hortobágyról, a Kiskunságról és a Bugacról, magyar, angol és német nyelven. Ez mintegy huszonöt év termését ölelte föl, és Gutenberg-díjjal ismerték el a nyomdai kivitelezést. 2000-ben jelent meg a következő - szerintem ez az egyik legszebb albumom -, Magyarország természeti kincsei címmel, szintén három nyelven az Officina Kiadónál. Ez - mondhatni - az egész hazai fotós munkásságomnak az összefoglalója. Két különdíjat is nyertünk vele a Szép Magyar Könyv kiállításon. Ezután kezdtem hozzá az erdélyi szépségek megörökítéséhez. Ennek az eredménye lett 2002-ben az Erdély természeti kincsei kötet, magyarul és angolul. Ennek most készítjük elő a második kiadását.

- Nagy üzlet manapság egy-egy ilyen albumot publikálni?

- Körülbelül a költségeimet fedezi, amit kapok értük. Több mint 40 ezer kilométert autóztam az ott töltött több mint fél év alatt. Kísérőt kellett fogadnom, mert a terep sem mindennapos, és a magyar nyelvvel sem lehet már mindenhol boldogulni. Az infrastruktúra elég rossz, például a Királykő oldalában már nem működik a rádiótelefon, nem úgy, mint mondjuk Ausztriában, ahol mindenhol száz százalékos jel van. Egyedül tehát kockázatos.

- Mit kell tudnunk ezekről a vidékekről?

- Ezek mindegyike védett terület vagy nemzeti park. A Tordai-hasadék csak védett terület, pedig megérdemelné, hogy nemzeti park legyen. A Mezőség is hasonló.

- Milyen érdekes látnivalókra hívható föl az olvasók figyelme?

- Erdélyt a szépsége miatt már a régiek is - például Orbán Balázs - Svájchoz hasonlították. Ez a hasonlóság tényleg helytálló. A táj, a lakosság sokfélesége, mind-mind megerősíti ezt a véleményt. Más vidékekkel szemben ennek a területnek az a különlegessége, hogy a nagy része érintetlen. A Retyezát csúcsai közelében, 2200-2500 méter magasságban, a Bukura

tónál készült az egyik legszebb felvételem. Az örök hó határa 2800 méteres magasságban van a mi földrajzi magasságunkon. Ezek szinte végig növényzettel borítottak. Ebben a magasságban már tundrai növényzet él, és ez a csodálatos világ a jégkorszak óta érintetlen.

- Legeltetni sem jártak arrafelé?

- Ez olyan magasan fekszik, hogy nem. Egy lélekkel sem találkoztam, egyetlen épület sincs, a menedékházak csak jó fél napi járásra lejjebb, 1600 méterig merészkednek.

- Mely növények a legértékesebb ritkaságok?

- A hófehér Kitaibel-szegfű, a Szent István mák, latin nevén Szent István koronája mák. Ez utóbbinak az a csodája, hogy - a pireneusi mák rokona -, de csak a 2000 méter fölötti csúcsokon található.

- Milyen hosszú ott a tenyészeti idő?

- Április végén olvad el a hó, a kökörcsinek virágzanak ekkor, majd június végén a legszebb, és szeptember elejére már minden elvirágzik. Sietniük kell, mert lassan leesik az első hó.

Akkor ott már fagyok vannak. Augusztus 20-a körül az északi kitettséggű oldalakon már megmarad a hó. Amikor a rododendronokat fotóztam, olyan hózápor volt, hogy tíz centis hóban jártam.

- Mitől lesznek ilyen harsogóan világosak ezek a fehér szegfűk?

- A hátteret leárnyékolom valamivel, például a fotóstáskámmal. Máskor meg éppen deríteni kell.

- Az állatokra sem sajnáltad az időt.

- A havasi lile a Kárpátokban is ritka madárfaj ma már, a mormota hasonlóan ritkaság és a nyuszt pedig annyira félénk, óvatos, hogy nehéz lencsevégre kapni. Ehhez elég nagy telére van szükség.

- Hogy készítetted a csodálatos panoráma felvételeket, hiszen nem látszik rajtuk semmi torzítás?

- Két felvételből pixel-egyesítéssel. Minimális átfedéssel csinálom a képeket. Tehát állványról, amelyen egy tengely körül elfordítható a gép. Egy kétszeresen vízszintbe állított állványról.

- Ezeket a képeket mekkora fókusztávolságú objektívvel készítettet?

- 40 mm-es zoomal, ami egy kicsit nagyobb látószögű, mint az alapobjektív. De a legszebb rajzolata a fix objektíveknek van.

- Melyik napszakban csináltad ezeket a felvételeket?

- Reggel. Én is napkeltekor és az azt követő két órában, valamint napnyugtakor és előtte két órával szeretek fényképezni. Ilyenkor plasztikusak a fények, szépek az árnyékok.

- Tényleg, szinte mesebeli tájat mutat egy-egy fotó.

- Ilyet Ausztriában már nem lehetne fotózni, mert ott már vagy sífelvonót, vagy menedékházat építettek ezekre a helyekre.

- Az egyik fotó olyan, mint egy holdbéli táj. Ez hol készült?

- Az őszi felvételen a Retyezát legmagasabb csúcsai láthatók. Október végén készítettem, még nem volt hó, és az elsárgult növényzet mutat ilyen képet. A sötétzöld pedig a kúszófenyők színe.

- Egy másik képen lovak és bivalyok együtt alkotják a csordát...

- Igen, ez nálunk már nem szokás, de ott még vegyes nyájban legeltetnek.

- Olyan rétek is láthatók, ahol szinte kaszálni lehetne a nárciszt.

- A Fogarasi havasokban, Vád község határában található ez a rét. De az árvácska is megtalálható vadon.

- A havas hegycsúcsot mikor fotóztad?
- Ez a Moldoveanu, a Fogarasi havasok legmagasabb csúcsa. Február elején készült a felvétel. A Brassó melletti Királykőt pedig nem hiába nevezik a Kárpátok gyöngyszemének. Ugyanez a hegyvonulat egészen más arcát mutatja napkelte idején. A hófödte csúcsok vörösben izzanak.
- Mennyit exponáltál ennél?
- Ha jól emlékszem negyed vagy nyolcad másodpercet.
- Hány felvételt csinálsz egy-egy ilyen témáról? Egyet-egyet alá meg fölé is?
- Így van, úgy állítom be a programot, hogy egyet pontosan, egyet-egyet pedig egyharmad blendével alá, illetve fölé.
- Az egyik képen látható nyíres fenyér is különleges...
- Valóban, mintha Finnországban járna az ember. Ősi és ritka növényzet található itt, és ma már ez is természetvédelmi terület. A barcasági istác nevű virág Erdély egyik különlegessége, mert a világon csak ott található meg.
- Van olyan vidék, amit a kedvencednek tekintesz?
- A Hargita. Itt élt Zetelakán Tamási Áron, de idevaló Kányádi Sándor és Sütő András is. Ez a szívem csücske. Ez a vidék nem olyan magas és zord, és nagyon hasonlít az én szülőföldemre, a Nagymilic környékére. Nem kis büszkeséggel mondhatom, hogy több növénynek az élőhelyét én fedeztem föl. Például a szibériai hamuvirág hazánkból már kipusztult. Egy csodálatos állományát ott még megtaláltam. A lisztes kankalin ugyanígy nálunk már csaknem kihalt, de a Barcaságban még nagy telepekben megtaláltam. A Csornád ikerkráterében ezer méteres magasságban található húsz tavacskával az a tőzegláp, ahol számos olyan növény él, amelyek Magyarországon már kipusztultak, például a lapátlevelű harmatfű, a tőzegáfonya vagy a tőzegrozsmaring.
- De nemcsak a növények miatt érdekes és szép az a vidék.
- Valóban, például a Szent Anna tóról már Jókai Mór is felsőfokon írt és a világ más tájainak szent helyeihez hasonlította. Ősszel a kilenc fafaj különböző színe csodálatos látványt nyújt. A Zetelaki völgyet ábrázoló fotó került a könyv borítójára is.
- Az állatvilág is olyan, amelynek képviselői nálunk már nem láthatóak.
- Ez is egy pótolhatatlan élmény volt: farkast, medvét, hiúz látni.
- Találkoztál magyarokkal is...
- A Csíki-havasok már átvezetnek a csángó vidékre, a Gyimesre. Élvezet volt hallgatni azt az archaikus magyar nyelvet, amit ők beszélnek. Néha alaposan kellett fülelnem, hogy értem, mit is mondanak. Ilyen barátságos és tiszta lelkű emberekkel sehol máshol nem találkoztam. Én az embereket a tájhoz hasonlítom, ahol élnek. Az általuk „fenyveknek” nevezett csodálatos fenyvesek sudársága, egyenessége az ott élők jellemének is sajátja.
- Arról nem is beszélve, hogy a Gyimesi hágó nevezetes hely, a magyarok bejövételének egyik helyszíne. A második világháborúban viszont elkeseredett harcok folytak ezen a vidéken. Hasonlóan kultikus hely számunkra a Békás-szoros és a Gyilkos-tó. A Radnai-havasok aljában pedig a hüvelyes gyapjúság mezőket Kitaibel Pál írta le az 1700-as évek végén, s jelenthetem, még ma is megvannak.
- Mi az ars poeticája a munkásságodnak?
- Nem l'art pour l'art csinálom ezeket a képeket, hanem azért, hogy sokan ismerjék meg ezeket a csodákat, az állatokat, a növényeket amelyeket ma már ritkaságuk okán növényi ékszereknek hívhatunk. Ugyanígy, például látni kell a kalotaszegi lányok csodálatos menyecske ruháját is, amikor templomba jövet-menet vonulnak. A ruháikon ugyanazokat a

Kincses Erdély (Mészáros László könyve Erdély természeti szépségeiről)

Írta: Adminisztrátor

2010. április 15. csütörtök -

virágokat fedezhetjük föl, amiket fotóztam.

Zétényi Zoltán (FotoVideo, 2003. december)